

Pekingees, Shih Tzu en Lhasa Apso. Oorsprong en achtergrond van hun gedrag.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant

In de vergelijking gaat het ditmaal om variaties op één thema: de Pekingees, Shih Tzu en Lhasa Apso vertonen niet alleen uiterlijk veel overeenkomsten, maar zijn ook genetisch nauw verwant. Veel mooie verhalen, waarin leeuwen, Tibetaanse monniken en Chinese keizers figuren, zijn in hun (oudere) rasgeschiedenissen te vinden.

Leeuwhonden?

Daarin wordt onder meer verteld dat de Shih Tzu in China beland zou zijn doordat Tibetaanse boeddhistische monniken deze regelmatig aan de Chinese keizers cadeau deden. Vooral de keizerin-weduwe Cixi (Tzu Hsi) (1835 -1908) zou deze honden gefokt hebben, naast de Pekingezen die haar keizerlijk paleis bevolkten. Ook de Lhasa Apso zou een door Tibetaanse 'tempelhond' zijn. De honden zouden zijn gefokt om op een leeuw uit de boeddhistische mythologie te lijken. De rasnaam van de Shih Tzu is dan ook ontleend aan het traditionele Chinese woord voor 'leeuw' (shi) met daarachter gevoegd het woord voor 'hond' (gou). Ook van de Pekingees werd gezegd, dat men zijn best had gedaan om deze te laten lijken op de beelden van mythische leeuwen – door westerlingen omgedoopt tot Leeuwhonden - die vaak de ingang van een tempel flankerden. Deze verhalen gaan grotendeels terug op informatie uit Engelse boeken, artikelen en verhalen uit het begin van de 20ste eeuw. Ze zijn echter – zo laat Sarah Cheang (2006) zien - in hoge mate gekleurd door een verlangen om de status van de 'authentieke' Chinese honden te verhogen.

Ontoegankelijk

Net als Japan was China tot in de 19^e eeuw min of meer ontoegankelijk voor Westerlingen. China had een oude, zeer hoogstaande cultuur en was daardoor eeuwenlang nauwelijks geïnteresseerd in handel met het westen. Westerse handelaren werden niet of nauwelijks toegelaten op Chinees grondgebied. In de 18^e eeuw was er alleen in Kanton wat beperkte en streng gereguleerde handel met het westen toegestaan. Terwijl echter verfijnde Chinese luxeproducten, zoals thee, zijde, behang en porselein steeds vaker hun weg naar Europa vonden en daar zeer in trek waren, konden de westerse handelaren niet veel meer aan de Chinezen kwijt dan wat katoen en vuurwapens.

Opium

Dat veranderde in de 19^e eeuw toen de Engelsen opium gingen verhandelen, dat gretig aftrek vond bij de Chinezen. Binnen de kortste keren raakten tienduizenden Chinezen verslaafd en raakte de Chinese economie door de veranderde handelsbalans in het slop. Om de problemen het hoofd te bieden, ging China er in 1839 toe over om de hele jaarvoorraad opium van de Britten ter waarde van £3.000.000 in beslag te nemen. Het resulteerde in de Eerste Opiumoorlog (1839-1842) die ruim tien jaar later een vervolg kreeg in de Tweede Opiumoorlog (1856-1860). De Opiumoorlogen, die door de Britten gewonnen werden, leidden tot de ontsluiting van China dat zich gedwongen zag haar grenzen voor het westen open te stellen. Daarmee kwam tussen 1860 en 1900 ook de Chinese hondenpopulatie in beeld van de Britten, juist in een tijd dat er steeds meer aandacht kwam voor honden als ras.

Oorspronkelijk

Doordat China tot 1860 amper westerlingen ‘over de vloer’ heeft gehad, was de Chinese hondenpopulatie niet of nauwelijks vermengd geraakt met de westerse. DNA onderzoek (Parker 2004, 2012) heeft uitgewezen dat van oorsprong Chinese rassen, zoals de Chow Chow, Shar Pei, Pekingees en de Shih Tzu genetisch nog vrij dicht bij de oorspronkelijke gedomesticeerde wolvensoort staan. Deze honden van het eerste uur hadden zich 10.000 jaar geleden vanuit het nabije Oosten gaandeweg als een inktvlek over de hele wereld verspreid. Hoe dat aanvankelijk in zijn werk is gegaan is onduidelijk bij gebrek aan bronnen. Misschien zijn honden uit zichzelf meegetrokken met passerende jagers/verzamelaar, misschien zijn ze verhandeld of cadeau gedaan. Uit archeologische bronnen blijkt dat de honden in veel oude culturen – ook in China - niet alleen gebruikt zijn als jacht- of waakhond of als gezelschapshond, maar ook om te eten of als grafgift, waarbij ze (ritueel) gedood werden om overleden mensen te begeleiden naar het hiernamaals.

Genetische afwijkingen

In veel Aziatische landen kwam er vooral onder invloed van het boeddhisme - dat honden als wezens met een ziel beschouwde - een taboe op het eten van hondenvlees. In grote delen van China bleef het eten van hondenvlees echter voortbestaan. De Chinezen lijken twee categorieën honden te hebben gehad: honden om te eten en honden om van te houden. Twee genetische afwijkingen, chondrodysplasia en brachycephalie, – verantwoordelijk voor hun korte poten en door veel mensen aandoenlijk gevonden ronde kopjes met een kort snuitje - maakten de kortbenige voorlopers van de Pekingees en de Shih Tzu bij uitstek geschikt als gezelschapshond voor de hogere kringen.

Nagels

Dergelijke hondjes werden in de 18^e en 19^e eeuw populair in keizerlijke kringen. Ze staan regelmatig op hofschilderingen afgebeeld. Of de honden ook echt eenzelfde functie hadden als de schoothondjes in het westen is enigszins onduidelijk. De mannen en vrouwen uit de hoogste Chinese kringen lieten hun nagels groeien om te laten zien dat zij niet hoefden te werken. Nagels van tien tot vijftien centimeter lang, die vaak gehuld werden in gouden met edelstenen versierde beschermkokers, waren geen uitzondering. Het moet niet zo gemakkelijk en - vanwege de kwetsbaarheid - misschien ook niet wenselijk zijn geweest om daarmee met de hondjes te spelen en te kroelen. In de eerste plaats lijken de hondjes een symbool geweest te zijn voor de keizerlijke waardigheid of een onderstreping daarvan. Ze werden meestal gehouden in aparte kennels met een staf aan verzorgers en trainers.

Looty

In de tijd dat de Britten doordrongen tot China hield keizerin-weduwe Cixi (Tzu Hsi) (1838-1908) er de nodige van deze hondjes op na. Ze liepen ook rond in het keizerlijke Zomerpaleis toen dat in 1860 door de Engelsen geplunderd werd. Vijf van deze hondjes, vier teven en een reu, werden meegenomen naar Engeland. Een daarvan, een teefje dat de toepasselijke naam Looty – afgeleid van het Engelse woord voor ‘plunderen’ – kreeg, werd door een jonge luitenant aan de Engelse koningin Victoria cadeau gedaan. Looty werd verschillende malen vereeuwigd op schilderijen en foto’s, maar verder had de kennismaking van de Britten met deze Chinese hondjes niet direct gevolgen. Ze bleven vooralsnog onverkrijgbare curiositeiten te midden van de Chinese pracht en praal.

Gestolen

In 1893 en 1895 nam de kapitein van een koopvaardijsschip, Loftus Allen, voor zijn vrouw Minna diverse ‘pekingezen’ uit China mee. Minna fokte en showde al Japanse Spaniels en zodoende kwamen ‘Pekin Peter’ en ‘Pekin Prince’ op de Engelse hondenshows terecht. Hoewel Loftus Allen de honden gewoon had gekocht van een Chinees die de kost verdiende met het opzetten van honden, deed al gauw het verhaal de ronde dat deze honden eigenlijk gestolen waren uit het keizerlijk paleis. Ook rond andere Pekingezen die in Engeland opdoken, hing een waas van geheimzinnigheid en de suggestie dat ze uit de Verboden Stad gesmokkeld waren. Hiermee werd mogelijkwijs verdoezeld dat ook kruisingen met meer gangbare, al ingeburgerde schoothonden zoals de Mopshond, als Pekingees werden geïntroduceerd. Uit diverse DNA analyses blijkt dat er ook vermenging met westerse rassen heeft plaatsgevonden.

Status

Door zijn status als zeldzame en zeer waardevolle Chinese rariteit ontstond er een grote publieke belangstelling, vooral onder vrouwen, voor de Pekingees die in 1898 als ras werd erkend door de Engelse kennel Club. Ook in China zelf kwamen de keizerlijke Pekinezen bij de Britten aldaar in trek als – soms afgedwongen – ‘betaling’ voor bewezen humanitaire of diplomatieke diensten. Steeds meer Pekingezen vonden hun weg naar Engeland, waar ze onveranderlijk als de zeer gewaardeerde metgezellen van de Chinese keizerlijke familie werden gepresenteerd.

Populair

Terwijl de Pekinezen in het door opstanden, oorlogen en revoluties geteisterde China in hoog tempo werden uitgeroeid – tijdens de Boxeropstand in 1900 werden bijvoorbeeld volgens Cixi zelf vrijwel alle keizerlijke honden door de opstandelingen gedood – werden ze in Engeland in korte tijd een van de meest populaire rassen. Nadat ‘Pekin Pete’ in 1901 de Crufts had gewonnen, ging het hard. Op een show in 1907 moesten 213 Pekingezen worden gekeurd; iets wat niet als excessief werd beschouwd. In 1908 werden er 562 in het stamboek van de Kennel Club ingeschreven en in 1945 werden er 3.464 geregistreerd. Daarmee werd zelfs het aantal inschrijvingen van de populaire Labrador ruimschoots overschreden.

Verheerlijking

De Pekingees was in het Engeland van begin 1900 een ware ‘hype’ die gepaard ging met een soort verheerlijking van de, inmiddels snel vervagende Chinese hofcultuur, waaraan in 1924 een definitief einde kwam toen de laatste - al in 1912 afgezette - keizer Puyi uit de Verboden Stad werd verdreven. Britse dames lieten zich met hun Pekingees fotograferen in dure Chinese zijden gewaden. Er circuleerde in Engeland een aan Cixi toegeschreven ‘decreet’ waarin werd gesteld dat bij het fokken de kleuren van de hondjes moest worden afgestemd op de kleuren van de Keizerlijk Gewaden, waarvan ze in de wijde mouwen moesten worden megedragen. Het leidde tot de mythe dat de Pekingezen ‘de *sleeve dogs*’ van het keizerlijk hof waren.

Steeds werd gesteld dat de honden zich bewust waren van hun hoge afkomst. De keizerlijke kleur geel voerde bij alles de boventoon. De hondjes zouden een hekel hebben aan onweer omdat dit hen herinnerde aan de verschrikkelijke tropische cyclonen. Ze namen alleen genoeg met verfijnde hapjes en luxueuze kussens, omdat ze dit vanouds gewend waren; enzovoorts....

Ritz

De uit China meegenomen hondjes waren al niet uniform wat betreft uiterlijk en grootte, maar de ongekende populariteit van de Pekingees zorgde – door het in het wilde weg fokken uit winst oogmerk - voor grotere en ongewenste verschillen. De grootte nam toe en er verschenen hondjes met roze neuzen en lange poten. Daarom werd in 1908 de *Pekin Palace Dog Association* (PPDA) opgericht, met als doel het oorspronkelijke uiterlijk van de keizerlijke honden te behouden. Leden van de PPDA waren veelal dames van adel, die graag in het pas geopende, buitensporig luxueuze Londense hotel de Ritz vergaderden. De PPDA viel bij de zoektocht naar de authentieke Pekingees ook terug op allerlei studies over China. Zo werden ook afbeeldingen van de hondjes in de Chinese kunst erbij betrokken.

Leeuwen

Daarbij ging veel aandacht uit naar de beelden van mythische leeuwen die bij de ingangen van Chinese tempels stonden. Hoewel de Chinezen zelf deze ‘tempelwachters’ leeuwen (‘shi’ of ‘shize’) noemden, werden het bij de Engelsen plotseling honden of leuwhonden, die de god Fo zouden voorstellen. Deze was, volgens de secretaris van de PPDA, tegelijkertijd een symbool voor een heilige hond, een heilige (boeddhistische) leeuw én het Chinese keizerrijk. Hiermee werden Chinese afbeeldingen van leeuwen en honden voorbeelden voor het ‘authentieke’ uiterlijk van de keizerlijke Pekingees.

Opportuun

Ook eigenaars en fokkers van in later tijd uit China meegenomen hondjes maakten dankbaar gebruik van de Engelse mythevorming rondom de Pekingees, inclusief leeuw. In jaren dertig, waarin de Engelse Mrs. Brownrigg haar – bij de erkenning als ras in 1935 ineens opportuun Shih Tzu (Leeuwhondje) genoemde - hondjes meenam uit China was China een republiek en de keizerlijke Verboden Stad een museum. De hondjes, die sterk op uit Tibet meegenomen hondjes leken, werden aanvankelijk als ‘Apso’ – het Tibetaanse woord voor ‘hond’ – geregistreerd. Het nieuwe ‘ras’ vond onderdak bij de in 1934 opgezette *Tibetan Breeds Association*, een overkoepelende organisatie voor diverse door Engelsen uit Tibet meegenomen honden. Mrs Brownrigg was een van de medeoprichters. Het verhaal dat aan het publiek werd ‘verkocht’, luidde dat het oorspronkelijk ging om kruisingen tussen Tibetaanse Lhasa Apso’s en Pekingezen. De Dalai Lama’s van Tibet zouden al eeuwen lang hun allerbeste honden aan de Chinese keizers cadeau gegeven hebben om de vriendschappelijke banden te onderhouden. De Chinese keizerin-weduwe Cixi zou de Shih Tzu vervolgens als een apart keizerlijk ras zijn gaan fokken en Mrs. Brownrigg was zo fortuinlijk geweest om de afstammelingen daarvan in handen te hebben gekregen. Het fraaie verhaal ging - en gaat er tot op heden – in als zoete koek.

Britse troepenmacht

Tibet was tussen 1720 en 1911 een protectoraat van China en al even afgesloten voor westerse invloeden. Tibetaanse hondenrassen, zoals de Lhasa Apso, zijn dan ook sterk verwant aan de Chinese rassen en staan genetisch ook vrij dicht bij de oorspronkelijk gedomesticeerde wolven. In het boeddhistische Tibet – waar sinds de 7^e eeuw geen honden meer gegeten

werden – fungeerden ze als huishond en waakhond. Totdat ze hun weg vonden naar Engeland waren ze niet of nauwelijks vermengd met westerse hondenrassen.

Na het winnen van de Opiumoorlogen in 1860 lieten de Britten ook hun oog vallen op Tibet, dat grensde aan het Indiase deel van het Britse Rijk. De Tibetanen moesten echter niets weten van de Britten en hielden hun grenzen angstvallig gesloten voor alle westerlingen. In 1904 stuurden de Britten een troepenmacht naar de hoofdstad Lhasa. Er werd een handelsverdrag afgedwongen en in 1908 vluchtte de Dalai Lama naar China.

Dalai Lama

Vlak voor het begin van de 20ste eeuw waren al wel een enkele keer honden uit Tibet via India in Engeland beland, maar na 1904 en vooral in de jaren twintig kwamen er meer in Engeland terecht. De Britten noemden de rassen die uit deze anders uitzieende hondensoorten voortkwamen vaak naar hun eigen vertrouwde rassen: Tibetaanse Mastiff, Tibetaanse Spaniël en Lhasa Terriër. De Lhasa Terriër was er in nogal wat verschillende groottes, zodat er in de jaren dertig twee rassen van werden gemaakt: de Lhasa Apso en de wat grotere Tibetaanse Terriër. Waarschijnlijk doordat de Dalai Lama minder tot de verbeelding van Britse vrouwen sprak dan keizerin-weduwe Cixi en de Chinese keizers, werd het ras niet erg populair. De vermeende keizerlijke Shih Tzu sprak meer tot de verbeelding en kon zich op de Crufts in 1934 vrijwel gelijk over veel belangstelling verheugen.

Terwijl de Pekingees na 1960 een beetje in de vergetelheid raakte, werd de Shih Tzu vanaf de zeventiger jaren gaandeweg steeds populairder. De laatste tien jaar staat het ras onveranderlijk in de top 20; in Amerika zelfs in de top 10. Ook in Nederland is het ras de laatste jaren erg populair. De Lhasa Apso lijkt op dit succes een beetje mee te liften.

Ademhalingsproblemen

Helaas heeft hun populariteit als show- en schoothond de honden weinig goeds gebracht. De brachycefalie die de hondjes hun kenmerkende, zo vaak schattig en menselijk gevonden platte snuitjes geeft, is een feite – net als de chondrodysplasie - een groeistoornis, die in een erge vorm het welzijn van de honden ernstig kan aantasten. Door te fokken op zo kort mogelijke snuitjes zijn anatomische afwijkingen en misvormingen ontstaan, zoals vernauwde neusgaten en een te smalle luchtpijp. Hierdoor moeten de honden enorm hun best doen om voldoende lucht binnen te krijgen. Bovendien wordt door een gebrek aan ruimte het zachte verhemelte, dat verhoudingsgewijs verder naar achter is komen te liggen, bij inademing een stukje de keel ingezogen, waardoor de inademing even wordt geblokkeerd. Omdat de hondjes ook niet goed kunnen hijgen en dus hun warmte niet goed kunnen afvoeren, kunnen ze gemakkelijk oververhit raken. Vooral bij de Pekingees heeft de nadruk die bij het showgebeuren gelegd werd op lang haar, korte snuitjes en een ‘majestueus’ gevonden golvend loopje (*rolling gait*) de Pekinezen van heden ten dage gemaakt tot een moeizaam voortbewegende, door ademhalings- en talloze andere gezondheidsproblemen geteisterde karikatuur van de Looty's van het eerste uur.

Wetenschappelijke literatuur:

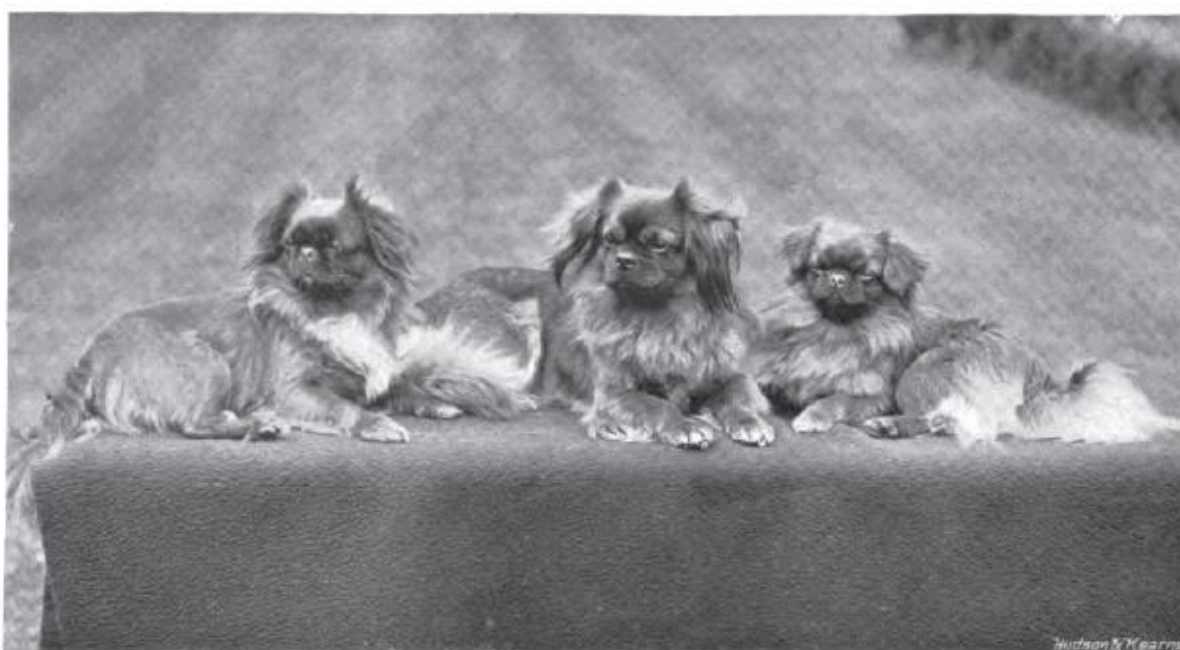
Cheang, S. (2006). Women, Pets, and Imperialism: The British Pekingese Dog and Nostalgia for Old China. *The Journal of British Studies* 45 (2), 359-387

Parker, Heidi G. et al. (2004). Genetic Structure of the Purebred Domestic Dog. *Science* 304,. 1160-1164.

Parker, Heidi G. (2012). Analyses of modern dog breeds. *Mammalian Genome* 23, 19-27.

Pickrell1, J.K. & Pritchard, J.K. (2012) Inference of Population Splits and Mixtures from Genome-Wide Allele Frequency Data. *PLoS Genetics* 8(11): e1002967
doi:10.1371/journal.pgen.1002967

T. Fall.

THREE BEAUTIES.

Copy: ght

